

Afetlerde Kadınların Sağlık ve Güvenliğinin Korunması: Kadınlarla Makro Sosyal Hizmet Uygulamaları

Ayşe Sezen SERPEN¹

GİRİŞ

Bir kişinin afetin etkilerine karşı savunmasızlığı sadece çevresel faktörlerle değil, önceden var olan sosyal, politik, ekonomik ve psikolojik faktörlerle de ilintilidir (Tearne vd., 2021). Genellikle bir nüfusun tamamının felaketlerin etkisini aynı şekilde yaşadığı varsayılır. Bununla birlikte, doğal afetler toplumun her kesimini aynı biçimde etkilememektedir. Sosyoekonomik koşullar, kültürel inançlar ve kadınları defalarca dezavantajlı hale getiren geleneksel uygulamaların neden olduğu cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle kadınları, erkekleri, kız ve erkek çocuklarını farklı şekilde etkiler (Robles, 2023). Kadınların ve çocukların bir felaket sırasında ölme olasılıkları ile fizyolojik ve biyolojik kırılabilirlik risklerinin (fiziksel güç, yüzme gibi öğrenilmiş becerilerin eksikliği, hamilelik vd.), mevcut kaynaklara erişim (Örneğin, tıbbi bakıma sınırlı erişim) ve toplumsal cinsiyet normları ve rolleri (Örneğin, bakım rolleri üstlenmek; evde çalışmak vd.) ile ilgili risklerden on dört kat daha fazla olduğu bilinmektedir (Tearne vd., 2021).

Önceden var olan eşitsizliklerin şiddetlenmesine ek olarak, afetler kadınlar için yeni riskler doğurmaktadır. Bu riskler arasında fiziksel ve cinsel şiddete aile içinde maruz kalma, sömürü ve insan ticareti, üreme ve cinsel sağlık ve geçici barınmadaki yetersizliklerle ilişkili korku ve utanç sayılabilir.

Karmaşık acil durumların, marjinal gruplar için mevcut eşitlik durumunu daha da kötüleştirdiği bilinmektedir. Afetlerin yoksulları ciddi şekilde etkilediği

¹ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet AD., aysesezenbayoglu@gmail.com

kadınlara fayda sağlamadığı gibi erkeklerin yaşamını da kolaylaştırmamaktadır. Belki de eleştirel toplumsal cinsiyet çalışmaları uygulamaya entegre edildiğinde, felaketlerde insan deneyimlerinin anlaşılması mümkün olabilecektir. Mevcut durumda, kadınların afetler hakkındaki deneyimleri hakkındaki bilgi boşluklarının oldukça büyük olduğunu ve bunun felaketlere nasıl hazırlandığımız ve bunlarla nasıl başa çıktığımız konusunda gerçek sonuçlar ortaya çıkardığını söylemek mümkün olabilir (Enarson, 2012).

Sonuç olarak makro uygulama, toplumun tüm düzeylerinin iyileşmesini isteyen bütünsel bir çerçevedir. Sosyal hizmet içindeki sosyal değişimin temel unsurlarını, özellikle de güçlendirme ve baskının ortadan kaldırılmasını benimser ve bunun için çalışır. Kişinin uygulama bilgisini zenginleştirirken, aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarını sorunları iş birliği içinde ele almaya da teşvik edebilir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bir makro sosyal hizmet uygulaması birçok durumda, sosyal hizmetin sosyal ve ekonomik adalet ilkesini güçlü bir araç olarak kullanacağından, afet bölgelerinde kadınların iyileşme ve güçlendirilmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Acungil, Y.,& Erol, B. (2021). Kadın yoksulluğu ve kadın yoksulluğunun kentteki yansımaları: tokat ili örneği. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 9(2): 125-145. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jimeep/issue/66412/996788>.
- Akın, A.,& Türkçelik, E. (2018). Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. CEİD Yayınları: 9.
- Atan, M. (2015). Radikal feminizm: “kişisel olan politiktir” söyleminde aile. *The Journal of Europe Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21. doi: 10.21085/jemsos.38880.
- Budhathoki S.S., Bhattachan M., & Pokharel P.K., ... (2017). Reusable sanitary towels: promoting menstrual hygiene in post-earthquake Nepal, *Journal of Family Planning and Reproductive Health Care*, 43:157-159.
- Ditlevsen, D.N.,& Elklit,A, (2010). The combined effect of gender and age on post traumatic stress disorder: do men and women show differences in the lifespan distribution of the disorder? *Ann. Gen. Psychiatr.*, 9: 32.
- Dominelli, L. (2002). *Feminist social work theory and practice*. Palgrave.
- Enarson, E.,& Fordham, M. (2001). From women's needs to women's rights in disasters, *Global Environmental Change Part B: Environmental Hazards*, 3(3):133-136. <https://doi.org/10.3763/ehaz.2001.0314>.
- Elnur, A. (2022). Siberfeminizmden teknofeminizme: feminist teknoloji çalışmalarında yaşanan gelişmeler. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(32), 321-339. <https://doi.org/10.33692/avasyad.1176864>.
- Enarson, E. (2012). *Women confronting natural disaster: from vulnerability to resilience*, Boulder, Colo: Lynne Rienner Publishers.
- Harville, E., Xiong, X.,& Buekens, P. (2010). Disasters and perinatal health: a systematic review. *Obstet Gynecol Surv.* 65(11): 713-728. <https://doi.org/10.1097/OGX.0b013e31820eddbe>.

- Hyde, C.A. (2022). Feminist Macro Social Work Practice, *Encyclopedia of Social Work*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199975839.013.151>.
- Ilgın, H.Ö., & Karagül, D. (2022). Afet Süreçlerinde Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinde Sivil Toplum Kuruluşu Çalışanlarının Deneyimleri: Çanakkale İli Örneği. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 7(2), 85-103.
- Jessica E. Tearne, J. E., Guragain, B., Ghimire, L., Leaning, J., & Newnham, E. A. (2021) The health and security of women and girls following disaster: A qualitative investigation in post-earthquake Nepal, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 66(2021): 102622.
- Karaca, N. (2020). Yeniden ve yeniden üretilen eril tahakküm, *Atatürk University Journal of Faculty of Letters*, 65: 405-416.
- Kılıçtepe, Ş., Saluk, S., & Mutlu, B. (2022). Üreme Adaleti Perspektifinden Türkiye'de Üreme ve Doğurganlık Politikalarına Bakış. *Feminist Tahayyül*, 3(1): 39-72.
- Kondakçı, T., & Bölükbaşı, S. (2021). Batı masallarında kadın kahramanların sosyal hizmet açısından değerlendirilmesi. *JRES*, 8(1), 228-236. <https://doi.org/10.51725/etad.832908>.
- McCammon, H. J., & Hearne, B.N. (2017). U.S. Women's Legal Activism in the Judicial Arena, in Holly J. McCammon and others (eds), *The Oxford Handbook of U.S. Women's Social Movement Activism*, Oxford Handbooks, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190204204.013.25>.
- Messner, M. A., Greenberg, M.A., & Peretz, T. (2015). *Some Men. Feminist Allies and the Movement to End Violence against Women*. New York: Oxford University Press. ISBN: 978-0199338771.
- Mohanry, C. (2003). *Feminism without borders: Decolonizing theory, practicing solidarity*. Duke University Press.
- Norris, F.H., Weisshaar, D.L., Conrad, M.L., Diaz, E.M., Murphy, A.D., & Ibañez, G.E. (2001). A qualitative analysis of posttraumatic stress among Mexican victims of disaster. *J. Traum. Stress*, 14: 741-756. <https://doi.org/10.1023/A:1013042222084>.
- Ollenburger, J. C., & Tobin, G. A. (1999). Women, Aging, and Post-Disaster Stress: Risk Factors. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, 17(1): 65-78. <https://doi.org/10.1177/028072709901700104>.
- Paksoy Erbaydar, N., İnal, E., & Kaya, E. (2018). Afet Mevzuatının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Paradigma Akademi yayıncılık*.
- Raphael, B., Taylor M., & McAndrew, V. (2008). Women, Catastrophe and Mental Health. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*. 42(1):13-23. <https://doi.org/10.1080/00048670701732707>.
- Robles, C.P.Q (2022). Gender Equality and Women's Empowerment in Disaster Recovery, *Disaster Recovery Guidance Series*. Haziran, 2023 tarihinde <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/publication/gender-equality-disaster-recovery.PDF> adresinden alındı.
- Ünür, E. (2021). Afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: doğal afetlerde cinsiyete dayalı zarar görülebilirlik farkı, *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2): 351-381.
- Vargün, B. (2021). Menstrüasyon ve tabu. *Antropoloji*, (42): 1-10. <https://doi.org/10.33613/antropolojidergisi.554017>.
- Varol, N., & Gültekin, T. (2016). Afet antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59). <https://doi.org/10.17755/esosder.263244>.
- Vatandaş, D. D. C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(35): 29-56. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuoskon/issue/9517/118909>.
- Tearne, J. E., Guragain, B., Ghimire, L., Leaning, J., & Newnham, E. A. (2021). The health and security of women and girls following disaster: A qualitative investigation in post-earthquake Nepal. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 66, 102622. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102622>.